

20250804 - Luc Devisscher

Vraag met een vooronderstelling

Ben ik christelijk gelovig? Ben ik een christen? Ik weet dat eigenlijk niet zo goed. Toch wordt mij deze vraag gesteld. Minstens in het hoofd van de vraagstellers is de idee aanwezig dat ik een christen zou zijn. En omdat ik toegezegd heb hierover een halfuurtje te reflecteren – en dan nog vanop een preekgestoelte – leeft deze overtuiging allicht ook bij jullie.

Zijn jullie christenen? Zou ik dit mogen vooronderstellen? Ook dat weet ik niet zo goed. Misschien komt hierover meer helderheid straks onder de bomen op het kerkplein met dat beloofde abdijbier.

Maar de vraag werd aan mij gesteld. Daarvoor zijn jullie naar hier gekomen. Met enige schroom probeer ik hierop een antwoord te formuleren.

Verwoed bijbellezer

In de aankondiging wordt verteld dat ik begeleider ben van bijbelgroepen. Dat klopt. Sinds mijn eerste bijbelavond op 7 november 1989 heb ik de voorbij 35 jaar naar ruwe schatting meer dan duizend keer de Bijbel ter hand genomen om er samen met anderen in te lezen. Toch ben ik geen bijbelgeleerde of exegeet (al was dit wel mijn aanvankelijke toekomstdroom; ik kom daar verder nog op terug), ik was op de eerste plaats godsdienstleraar. Meer dan 40 jaar heb ik voor de klas gestaan in een technische school in Duffel. Niet altijd als fulltimer maar dan toch als oldtimer. Ik heb dit met plezier volgehouden tot aan mijn pensioen.

Ondanks mijn oppensioenstelling, lees ik nog steeds met anderen in de Bijbel. Zelfs hier, in Limburg aan het H.I.G.W., waar ik inleiding in Bijbel mag doceren. Vanwaar die passie? Hierin ligt misschien een antwoord besloten op de vraag of ik me christen noem.

Van klasgroep naar bijbelgroep

In het college van Oostende kregen we les van een bevlogen godsdienstleraar. Een priester. Op een morgen kwam hij de klas binnen en vroeg: "Waarom toch schrijft iemand een boek?". We keken hem verrast aan. Na een lesuur vol Latijnse verzen van Ovidius hadden velen van ons zich dezelfde vraag gesteld. Hij gaf ons zelf het antwoord: "Omdat de schrijver vindt dat hij iets te vertellen heeft." Geestdriftig begon hij ons in te wijden in de achtergronden van het ontstaan van het Nieuwe Testament. We leerden dat die boeken geschreven waren door echte schrijvers. Ze schreven geen Bijbel maar een boek! En allemaal vonden die schrijvers dat ze iets te zeggen hadden. Ik ben dat lesuur nooit vergeten. Zonder twijfel heeft het mijn passie voor de Bijbel aangewakkerd. Mijn godsdienstleraar was toen voor mij een Johannes de Doper die naar iemand sterker verwees.

Na mijn studies in Leuven kwam ik in het onderwijs terecht, in mijn school in Duffel. Er moest brood op de plank komen. Bijbel was er nooit ver weg. Met vallen en opstaan

probeerde ik op mijn beurt jonge mensen in te wijden in het grote avontuur van de mens met zijn God. Mijn levensdroom om verder te studeren en exegeet te worden werd stilaan opgeborgen maar bleef toch op de achtergrond sluimeren.

Vijf jaar later

Vijf jaar later gebeurde er iets onverwacht. In de thuisparochie waar we toen woonden was ik in de parochieploeg terechtgekomen. Daar werd mij gevraagd bijbelavonden te organiseren, 7 november 1989 komt dichterbij. Dit initiatief kwam het bisdom ter ore en ik kwam er terecht in een werkgroep voor bijbelse vorming. Een paar jaar later werd dit zelfs mijn werkplek, naast de school. Ik had mijn roeping gevonden, maar dat heb ik pas vele jaren later begrepen.

Op een van die latere jaren later lag in de bijbelgroep van de thuisparochie het boek Ezechiël op de leesplank – dat mijn lievelingsboek uit het Oude Testament zou worden. Ik las in de eerste verzen van het boek het volgende:

“Tijdens mijn verblijf bij de ballingen aan de rivier de Kebar, op de vijfde dag van de vierde maand van het dertigste jaar, zag ik de hemel opengaan en kreeg ik een goddelijk visioen. Het was het vijfde jaar van de ballingschap van koning Jojachin. Op de vijfde dag van de maand werd het woord van de heer gericht tot Ezechiël, de zoon van Buzi, de priester.”

Het zal jullie waarschijnlijk niet veel zeggen maar voor mij klonken deze verzen toen als een openbaring. Stel je dit voor: we zijn in de tijd van de ballingschap. Nebukadnessar van Babel heeft in 587 v.Chr. aan Juda een verpletterende nederlaag toegebracht. Ezechiël is dan een jonge kerel. Vanuit Jeruzalem wordt hij mee met de koninklijke hofhouding verbannen naar het verre Babel. Hij is dertig jaar, de leeftijd waarop hij aan zijn priesterloopbaan zou begonnen zijn. Als zoon van een priester was hij voorbestemd zijn vader op te volgen. Vanuit de lange rij ballingen keert Ezechiël zich nog eenmaal om. Hij ziet in de verte de tempel liggen, schitterend in het zonlicht. Zal hij Jeruzalem nog terugzien? Zal hij ooit nog priester worden? In Babel zit hij terneergeslagen aan de oevers van de rivier de Kebar, vijf jaar lang. Dan gebeurt er iets onverwacht. God richt zich tot Ezechiël en roept hem tot profeet in de ballingschap. Ezechiël ziet de hemel opengaan: in plaats van priester te worden in Jeruzalem vraagt God van hem profeet te zijn onder de ballingen!

Als in de Bijbel Gods woord weerklinkt, dan weerklinkt dit ook voor ons. Bij de lectuur van deze verzen zag ik als het ware de hemel opengaan. Ik hoorde net als Ezechiël Gods stem die mij riep: niet om profeet te worden in plaats van priester, maar dat het mijn roeping was om catecheet te zijn in plaats van exegeet. De gelijkenis met wat Ezechiël overkomen was, leek zo frappant dat ik van mijn sokken geblazen werd: vijf jaar nadat ik in het onderwijs terechtgekomen was, had ik met veel tegenzin mijn droom om exegeet te worden opgeborgen én toen ik in 1989 mijn eerste bijbelavond gaf was ik dertig geworden!

‘Liever catecheet dus’, leek God mij toe te roepen, ‘in plaats van exegeet. Lees jij de Bijbel maar onder de mensen en niet ergens afgezonderd in een stoffig achterkamertje

van een theologische bibliotheek.' De Bijbel hanteren als een bron van inspiratie en niet alleen als een studieobject, was de boodschap. Zo werd het woord van God tot mij gericht, zo heb ik het ervaren. Het voelde als een bevrijding.

Later schreef een deelnemster neer in een evaluatie: 'Uw uiteenzetting was telkens verhelderend, niet zozeer dogmatisch als wel literair en tekstueel, daardoor iedereen vrij latend in zijn geloof, maar des te uitnodigender om zelf te ontdekken!' Dat deed deugd, het bevestigde mijn roeping. Overigens, zonder deze bijbelgroepen las ik wellicht niet in de Bijbel. Zij zijn altijd de wortel geweest voor deze ezel om me in dat boek te verdiepen. Ik bleef voor de rest wie ik was, een doodgewone jongen uit Oostende.

Een christelijke lezer?

Word je dan geen beter mens door in de Bijbel te lezen? Of om bij de vraag te blijven: een christelijk-gelovige mens? Ik betwijfel het. Wat wel gebeurt, is dat je door samen met anderen in de Bijbel te lezen je een scherpere kijk krijgt op de mens, de wereld en God. Bijbellezen is niet vrijblijvend, ook niet voor jezelf.

Wanneer we bv. in de bijbelgroep doorlopend een evangelie lezen, dan werd het de derde bijeenkomst meestal onrustig in de groep. In het evangelieverhaal had Jezus tegen die tijd zijn leerlingen duidelijk gemaakt dat Hem volgen op zijn weg, toch wel enig risico inhield. De kans bestond dat Hij door de joodse leiders ter dood gebracht zou worden. Waren ook zij bereid hun kruis op te nemen en Hem daarin te volgen? Toen beweerden ze nog van wel, maar als puntje bij paaltje kwam lieten ze Hem allemaal in de steek. Onder het kruis op Golgota waren niet veel leerlingen te bespeuren.

De vraag om Christus na te volgen wordt ook aan de lezer gesteld. In een geloofsgemeenschap die niet vervolgd wordt, is het relatief eenvoudig hierop 'ja' of 'amen' te zeggen. Maar wat doe ik als daar dan toch plots het kruis staat? Kies ik dan niet het hazenpad, net als de leerlingen toen? De kans is groot, bij mij toch. Wat blijft er dan nog over van mijn christen zijn?

Als redactielid van Ezra, het bijbeltijdschrift van de Vlaamse Bijbelstichting publiceer ik regelmatig een artikel over de apostelen van Jezus. Door hun wedervaren te volgen doorheen de evangelies en handelingen, maar ook in de buitenbijbelse bronnen (de zgn. apocriefen), heb ik ze leren kennen als mensen van vlees en bloed. Ze waren echt gedreven om Jezus achterna te gaan en deden dit met vallen en opstaan. Zo houden ze ons een spiegel voor waarin we onszelf kunnen herkennen. Ik kwam tot de slotsom dat je beter een beetje op hen kunt gelijken, dan op Jezus zelf. Bovenstaande geldt overigens ook – en zelfs in meerdere mate – voor de vrouwen die Jezus volgden.

Bijbel heeft de toekomst

Tot slot wil ik iets vertellen over wat mij overkomen is een maand geleden tijdens een bijbelse midweek in de abdij van Zevenkerken. We hadden er als thema "ballingschap": het tragische verhaal van het volk van God dat door eigen toedoen – omdat ze andere eigen gecreëerde goden achterna liepen – alles verliest: land, koning en tempel. Daar bovenop worden ze gedwongen te leven in een ver vreemd land. Ze gaan in ballingschap.

Vanuit deze diepgaande ervaring van uitzichtloosheid, vragen ze zich af hoe het in godsnaam zover was kunnen komen. Zouden ze ooit nog kunnen terugkeren? Had God hen voorgoed in de steek gelaten? Ze herschrijven hun geschiedenis, met het oog op de volgende generaties, zodat hen niet hetzelfde zou overkomen. Zo krijgen aan de rivier de Kebar de verhalen gaandeweg een vastere vorm. Hier wordt de basis gelegd van wat later de joodse Bijbel zou worden of ons Oude Testament.

Iemand van de deelnemers in Zevenkerken merkte op dat alles wat er vóór de ballingschap opgetekend staat in het Oude Testament een verzonnen verhaal is. Hij had iets dergelijks gehoord op een lezing van de egyptoloog Marleen Reynders naar aanleiding van haar boek Exodus, de impact van een bijbelse migratie, waarin de auteur stelt dat de uittocht nooit plaatsgevonden zou hebben. 'Historisch onderzoek,' zegt ze, 'leert dat de tekst geschreven moet zijn in en na de periode van de Babylonische ballingschap, dat grote parallellen vertoont met de rode draad van het verhaal van de uittocht.'

Het is allemaal verzonnen. De opmerking bleef nazinderen. Het liet me niet los. Meer nog, het leek alsof daarmee ook mijn 'bijbelse roeping' op losse schroeven kwam te staan. Ik sliep slecht, die nacht in Zevenkerken. En ik geef toe, ik ben er nog niet helemaal uit.

Zonder de resultaten van historisch onderzoek te betwisten, ligt hier de vraag naar het waarheidsgehalte van bijbelse verhalen. Hoeft iets 'echt' gebeurd te zijn om 'waar' te zijn? Ik verwijs even naar mijn eigen vertelde herinnering over mijn godsdienstleraar uit Oostende. Gebeurde het inderdaad na een les Ovidius? Was het wel op een morgen? Ik weet dat bij God niet meer. Zoals ik het verteld heb, is het hoogstwaarschijnlijk niet echt gegaan. Maar maakt dit daarom de diepere laag van mijn verhaal ook onwaar, nl. dat die leraar voor mijn latere roeping als catecheet betekenisvol geweest is?

De eensgezindheid dat ballingschap het volk van God nooit meer zou mogen overkomen vormt de diepere laag van de verhalen in het Oude Testament. Wat daarbij feitelijke geschiedenis is of uitgedacht doet niets af van deze waarheid. Voor mijn part mag het dan allemaal verzonnen zijn.

Hoe dan ook, als het vertelde verhaal niet gebeurd zou zijn in het verleden, dan is het misschien omdat het nog moet gebeuren in de toekomst. De bijbelse verhalen liggen niet achter ons, maar voor ons. De hele Bijbel is als het ware een toekomstvisioen, een visioen over een wereld zoals God die bedoeld heeft en die nog volop te realiseren is. Doorheen dat visioen worden wij geroepen om daarbij een rol te spelen. Een rol die beantwoord aan mijn eigen roeping.

In het Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament gaat dit visioen over de komst van het Koninkrijk van God. Het is hier en nu reeds aanwezig, maar er moet nog flink aan gesleuteld worden. Kijk maar naar de wereld rondom ons. Jezus van Nazaret – ook een dertiger – toont een aantal levenshoudingen die concreet gestalte geven aan dat koninkrijk. Vooreerst laat Jezus God zien in de manier waarop hij naar mensen toe gaat. Hierbij gaat zijn onmiskenbare

voorkeur uit naar wie zwak, klein, gebroken of gekwetst is. Een tweede houding is deze waarbij Jezus wraak ombuigt tot vergevingsgezindheid. Tot zeventig maal zeven maal toe, raadt hij Petrus aan. Ten slotte biedt Jezus vanuit zijn unieke verbondenheid met God, die hij Vader noemt, de mensen die op zijn weg komen (nieuw) leven aan. Leven dat toekomst heeft, zelfs over de dood heen. Leven met eeuwigheidswaarde. Daarover gaat het in de Bijbel en daarin wil ik geloven.

Zo ben ik van Zevenkerken naar Genk gekomen. Met deze voorzichtige invulling van wat het voor mij betekent: 'christelijk gelovig' zijn. Dank voor uw aandacht!